ЧУСТ ТУМАНЛАРАРО ИКТИСОДИЙ СУДИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛКИЛУВКАРОРИ

Чуст тумани

2024 йил 07 март

Чуст туманлараро иктисодий суди судьяси Д.Соатовнинг раислигида, судья котиблигида, ёрдамчиси О.Мирзакуловнинг суд мажлиси **Узбекистон** Республикаси Наманган вилояти, Чуст туман Фермер, дехкон хўжаликлари ва "ERGASHBOBO эгалари кенгаши даъвогар томорка SOTIMBOY" ΦX НИНГ манфаатида, жавобгар "NT-CHUST G`ALLA KLASTER" МЧЖга нисбатан 400.056.710 сўм асосий қарз ва 60.808.619 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризасини, очик суд мажлисида даъвогар М.Абдураззокова, К.Сайдазимов, жавобгар С.Алиевларнинг иштирокида, Чуст туманлараро иктисодий суди биносида кўриб чикиб, суд куйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Республикаси Наманган вилояти, Чуст туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар — "ERGASHBOBO O`G`LI SOTIMBOY" ФХ нинг манфаатида, жавобгар — "NT-CHUST G`ALLA KLASTER" МЧЖга нисбатан 400.056.710 сўм асосий қарз ва 60.808.619 сўм пеня ундиришни сўраган.

Бугунги суд мажлисида даъвогар вакили жавобгар томонидан қисман тўловлар амалга оширилганлиги боис, даъво талабини асосий қарз қисмини 124.038.367 сўмга қаноатлантиришни, пеня қисмини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар вакили даъвони асосий қарз қисмини тан олиб, пеня қисмини камайтиришни сўради.

Суд даъвогар ва жавобгар вакилларининг суд мажлисида берган кўрсатмалари ва тушунтиришларини тинглаб, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим деб топади.

Иш хужжатларига кўра, даъвогар ва жавобгар ўртасида 24.06.2023 йилда №192-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган имзоланган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар жавобгарнинг буюртмасига асосан "Пахта хом ашёси" махсулоти етказиб бериши, жавобгар эса уни қабул қилиб олиш ва келишилган ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома юзасидан тарафлар ўртасида махсулот етказиб берилганлиги тўғрисида электрон ҳисоб фактура расмийлаштирилган.

Шартнома юзасидан тарафлар ўртасида махсулот етказиб берилганлиги тўғрисида ҳисоб-фактуралар имзоланган ва электрон кўринишда шакллантирилган.

Мазкур электрон хисоб-варақ фактуралар жавобгар МЧЖга электрон шаклда юборилган.

Жавобгар томонидан электрон хисоб-варақ фактура белгиланган муддатда тасдиқланган.

Жавобгар томонидан етказиб берилган махсулот хажмига ва бахосига хамда сифатига эътироз билдирилмаган.

Даъвогар томонидан жавобгарга махсулот етказиб берилган.

Махсулот етказиб берилганлиги далиллар билан исботлаб берилган.

Жавобгар томонидан қисман тўлов амалга оширилмаган.

Натижада 400.056.710 сўм қарздорлик вужудга келган.

Даъвогар жавобгарга ушбу қарздорликни тўлаб беришни сўраб мурожаат килган бўлса-да, жавобгар томонидан ушбу талабномалар окибатсиз колдирилган.

Бундан кўриниб турибдики, даъвогар томонидан низони судгача ҳал қилиш чоралари кўрилган.

Шартнома шартлари даъвогар томонидан бажарилган булса-да, жавобгар томонидан тегишли туловлар уз вақтида амалга оширилмаган.

Бу холатлар ишдаги далиллар билан тўлик ўз тасдиғини топади.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик Кодексининг 8 ва 234-моддаларига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур ҳолда мажбурият тарафлар ўртасида имзоланган шартномадан келиб чиққан.

Шунингдек, ФКнинг 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

ФК 466-моддасининг биринчи қисмига асосан, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбурият ўз вақтида бажарилмаганлиги сабабли низо судгача етиб келган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига асосан, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Агар тараф суд томонидан талаб этилаётган далилни ўзида ушлаб турган ва суд сўрови билан белгиланган муддатда уни такдим этмаётган бўлса, ундаги маълумотлар шу тараф манфаатларига қарши қаратилган деб тахмин қилинади ва у томонидан тан олинган деб ҳисобланади.

Бу ҳолатда, ўтган давр мобайнида қарздорлик тўланмай келинаётганлиги ҳолатидан келиб чикиш лозим.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 47-моддасида, ҳисобварақ-фактура Товарларни (хизматларни) реализация қилишда юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу товарларни (хизматларни) сотиб олувчиларга ҳисобварақ-фактурани тақдим этиши шартлиги ҳисобварақ-фактура, қоида тариқасида, электрон ҳисобварақ-фактураларнинг ахборот тизимида электрон шаклда расмийлаштирилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 14.08.2020 йилдаги №489-сонли "Қушилган қиймат солиғи ҳамда чет эл юридик шаҳслари билан боғлиқ солиқ маъмурчилигини такомиллаштириш чора-тадбирлари тургисидаги" қарори 2-иловаси;

61 - бандида электрон ҳисобварақ-фактурани имзолаш юридик шахс номидан-ташкилот раҳбари ёки ташкилот номидан берилган ишончнома ёки бошқа ҳужжат билан ваколат берилган шаҳслар номига расмийлаштирилган электрон раҳамли имзо орҳали амалга оширилиши белгиланган.

Даъвогар жавобгарга электрон шартнома, таққослаш далолатномаси, ҳисобварақ-фактураларни электрон шаклда юборган.

Ушбу ҳолатларни инкор этиб бўлмайди.

Ишни судда кўриш жараёнида ҳам жавобгар томонидан шартнома мажбуриятлари лозим даражада бажарилмаган, яъни етказиб берилган маҳсулотга ҳақ тўланмаганлиги сабабли, даъво талабининг асосий қарз ундириш қисмини қисман 124.038.367 сўмга қаноатлантиришни лозим топади.

Бундан ташқари даъвогар шартнома ва қонунчилик талабларидан келиб чиққан ҳолда жавобгардан жами 133.961.436 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Тарафлар ўртасида имзоланган шартномада сотиб олувчи, сотувчига тўлов кечиктирилган ҳар бир кунлар учун 0,04% микдорида, бирок пеня микдори кечиктирилган қарздорликнинг 50% микдоридан ошиб кетмаслигига келишилган.

ФК 260-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФК 261-моддасининг биринчи - иккинчи қисмларига мувофиқ неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади.

ФКнинг 333-моддасига асосан қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун хужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўғрисида"ги конуннинг 32-моддасининг иккинчи кисмига асосан етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо

кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлашлиги белгиланган.

Суд далилларга ҳуқуқий баҳо бериб, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги, даъвогар томонидан ўз вақтида ундириш чораларини кўрмаслиги оқибатида ўзига нисбатан зарар микдорининг кўпайишига сабаб бўлганлигини инобатга олган ҳолда, суд даъвонинг пеня ундириш қисмини қисман қаноатлантиришни 992.306 сўм ундиришни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси талабларидан келиб чиқиб, суд харажатлари тарафларга уларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда юкланади.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида" ги қонун иловасида Давлат божи ставкаларининг микдори белгиланган бўлиб, 2-бандида мулкий хусусиятга эга даъво аризалардан эса даъво бахосининг 2 фоизи микдорида бирок, БХМ нинг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорида ундирилиши назарда тутилган.

Шунга кўра суд, ишни судда кўриш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан суд даъво аризасини қисман қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 124.038.367 сўм асосий қарз, 992.306 сўм пеня, олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажатлари ундиришни хамда Республика бюджетига жавобгардан 9.217.307 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Қайд этилганларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми карори, Ўзбекистон Республикаси Фукаролик Кодекси, "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида"ги Қонун ва Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг 68,118,176, 179-моддаларини кўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар - "NT-CHUST G`ALLA KLASTER" МЧЖ ҳисобидан, даъвогар — "ERGASHBOBO O`G`LI SOTIMBOY" ФХ фойдасига 124.038.367 сўм асосий қарз, 992.306 сўм пеня ва олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажатлари ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар - "NT-CHUST G`ALLA KLASTER" МЧЖ хисобидан Республика бюджетига 9.217.307 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори тарафларга юборилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргандан кейин ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарордан норози бўлган тараф ҳал қилув қарор қабул қилинган кундан эътиборан түр жүр суд орқали апелляция шикояти (протести), ҳал қилув қарорда кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (пр

Судья

Д.Соатов